

راه مواجهه درست بزرگسالان با پرسش‌های بنیادین کودکان چیست؟

کودک من سوالات فلسفی می‌پرسد

■ شکوفه شبیانی*

دکتر غلامحسین دبئیانی، متفکر و اندیشمند ایرانی در یکی از سخنرانی‌هایش از کودکان به‌ عنوان «فیلسوف کوچک» یاد می‌کردند. آنچه بر زبان این اندیشمند و فیلسوف ایرانی جاری شد، نه یک تعارف و نه سخنی افرآق آمیز بود. اندیشمندان و فیلسوفان در سخن گفتن دقیق هستند، ما هم اگر کمی تأمل کنیم در خواهیم یافت کودکان به واقع فیلسوفند. همچنان‌که فیلسوفان درباره چیستی و کیستی پدیده‌ها، درباره آغاز و انجام و وجود سخن می‌گویند، پرسش‌های کودکان هم در این رابطه است. وقتی کاملاً فیلسوفانه وقتی می‌گوید آدم‌ها می‌میرند چه اتفاقی می‌افتد؟ آدم‌ها بعد از مرگ کجا می‌روند؟ پرسش فیلسوفانه می‌کند. وقتی کودک می‌پرسد من چرا یک نفر هستم؟ چرا او نفر نباشم؟ چرا من، من هستم؟ خداوند یعنی چه؟ چرا خداوند پنهان است؟ چرا ما خدا را نمی‌بینیم؟ چرا من در یک جای دیگر به دنیا نیامدم؟ همه این چراها در واقع پرسش‌های بنیادین و مهمی هستند که کودک کنه‌ها می‌کند.

■ ■ ■

■ **وقتی کودک درباره چیستی مرگ می‌پرسد به او چه بگوییم؟**

اینکه کودک این پرسش‌ها را مطرح می‌کند نشان دهنده یک انگیزه فطری و درونی برای شناختن است. نشان می‌دهد که او دارد به نوعی به آن سه پرسش فطری یعنی از کجا آمدم؟ کجا هستم؟ و به کجا خواهم رفت؟ توجه نشان می‌دهد، اما پرسش مهم‌تر در این میان این است که ما بزرگسالان چطور باید این سوالات را مواجهه و وقتی مثلاً کودک از ما درباره چیستی مرگ می‌پرسد به او چه بگوییم؟ برخی از والدین ممکن است راه‌های گمراه‌کننده‌ای را در این باره طی کنند. مثلاً فکر کنند که کودک آنها عادی نیست یا می‌خواهد از بزرگ‌ترها تقلید کند - مثلاً نشسته یا بزبان‌های که متعلق به او نبوده و چیزهایی را شنیده و حالا در آنادرمی آورد - یا تصور کنند که اگر بخواهند به این پرسش‌ها اعتنا کنند ممکن است ذهن کودک آنها خراب شود و از بازی و نشاط بیفتند. بنابراین از مواجهه و پاسخ دادن به این سوالات مفرقه می‌روند. ریشه مفرقه رفتن هم می‌تواند گوناگون باشد. ممکن است کسی اصلاً پاسخ این سوالات را نماند، یعنی نزد خود تا باشد یا اساساً آنها را بی‌اهمیت بداند و پیش خود بگوید وقتی داریم زندگی می‌کنیم دیگر نمی‌شود مدام درباره زندگی

سبک زندگی

سبک زندگی ۸۸۴۸۴۷۱

آیا کودکان را در پاسخ به سوالاتشان مشارکت می‌دهید؟

فرزندم! فکرت را به کار بینداز

■ محمد مهر

سوالات مهم و بنیادین کودکان پرسش‌هایی نیستند که بسیاری از افراد بتوانند به راحتی از پس آن برآیند. کودک وقتی درباره پدیده مرگ سخن می‌گوید یک اشتباه از جانب شما می‌تواند ذهن او را به شدت تخریب کند. یاد می‌آید کودک بودم و روزی مادرم درباره جهنم زد و زد تا اینکه روزهای بعد همیشه درباره جهنم خواب می‌دیدم. جاهایی شبیه به حمام‌های مخروبه با در و دیوار زرد رسوب گرفته که بغارهای غلیظی از آن متصاعد می‌شد و بخشی از کابوس‌های من در آن جهنم می‌گذشت. تصویرهایی که ما درباره پرسش‌های کودکان ارائه می‌کنیم در ذهن آنها در خواب و بیداری ادامه می‌یابد و ممکن است که سال‌ها آنها را اذیت کند. از طرف دیگر دانش ما عموماً درباره سوالات بنیادی و مهم کودکان آنقدر عمیق و فریه نیست که بتواند پاسخی به این سوالات باشد.

■ راهنمای پرسش‌های بنیادین کودکان کجاست؟

نکته‌ای که وجود دارد این است که چرا مؤسسات آموزشی کودکان فصولی از فعالیت‌های خود را به این زمینه اختصاص نمی‌دهند؟

■ راهنمای پرسش‌های بنیادین کودکان؟

نکته‌ای که وجود دارد این است که چرا مؤسسات آموزشی کودکان فصولی از فعالیت‌های خود را به این زمینه اختصاص نمی‌دهند؟ «راهنمای پرسش‌های بنیادین کودکان» می‌تواند عنوان سلسله کتاب‌ها، نشست‌ها یا کارگاه‌هایی در این زمینه باشد. واقعیت آن است که والدین امروز به خاطر تنوع مسئولیت‌ها و استرس‌ها و درگیری‌ها به اندازه کافی عصاره ذهنشان درگیر موضوعات متنوعی می‌شود - اگر چه همه این مسائل باعث نمی‌شود که آنها از تربیت کودک خود غفلت کنند و از زیر بار مسئولیت‌شانه خالی کنند - اما همچنان که هیچ پدر و مادری برای درمان فرزند خود نمی‌رود پزشکی بخواند - یعنی صرفاً به خاطر اینکه کودک او سرما خورده یا نه به مداخله بیشتر و جدی‌تری چون جراحی نیاز دارد برود در آزمون و کنکور پزشکی شرکت کند - چون این کار را امری محکم و بی‌معنا می‌یابد جا دارد این فرهنگ آرام آرام در جامعه ما جا بیفتد که درباره ذهن و روان کودکان خود نیز چنین استندالاری

درد

فرض کنید که کودک از ما می‌پرسد همه آدم‌ها می‌میرند؟ لطفاً وقتی با این پرسش‌ها مواجه می‌شوید دم‌دستی و در دسترس‌ترین پاسخ‌ها را به کودک ندهید. پس به جای اینکه بگویید «بله همه می‌میرند ما هم روزی می‌میریم» به او بگویید «همه آدم‌ها مدت‌های خیلی خیلی زیادی زندگی می‌کنند و تازه بعد از زیادی در زندگی تجربه می‌کنند و تازه بعد از آن روزها پیر هم می‌شوند. شما با این پاسخ فضای زندگی را چنان برجسته کرده‌اید که مرگ به حاشیه رفته است، در عین حال مرگ را هم انکار نکرده‌اید

درد عین حال مرگ را هم انکار نکرده‌اید

درد عین حال مرگ را هم انکار نکرده‌اید

درد عین حال مرگ را هم انکار نکرده‌اید

درد عین حال مرگ را هم انکار نکرده‌اید

درد عین حال مرگ را هم انکار نکرده‌اید

درد عین حال مرگ را هم انکار نکرده‌اید

درد عین حال مرگ را هم انکار نکرده‌اید

درد عین حال مرگ را هم انکار نکرده‌اید

درد عین حال مرگ را هم انکار نکرده‌اید

درد عین حال مرگ را هم انکار نکرده‌اید

درد عین حال مرگ را هم انکار نکرده‌اید

درد عین حال مرگ را هم انکار نکرده‌اید

درد عین حال مرگ را هم انکار نکرده‌اید

درد عین حال مرگ را هم انکار نکرده‌اید

درد عین حال مرگ را هم انکار نکرده‌اید

درد عین حال مرگ را هم انکار نکرده‌اید

درد عین حال مرگ را هم انکار نکرده‌اید

درد عین حال مرگ را هم انکار نکرده‌اید

درد عین حال مرگ را هم انکار نکرده‌اید

درد عین حال مرگ را هم انکار نکرده‌اید

درد عین حال مرگ را هم انکار نکرده‌اید

درد عین حال مرگ را هم انکار نکرده‌اید

درد عین حال مرگ را هم انکار نکرده‌اید

درد عین حال مرگ را هم انکار نکرده‌اید

درد عین حال مرگ را هم انکار نکرده‌اید

درد عین حال مرگ را هم انکار نکرده‌اید

درد عین حال مرگ را هم انکار نکرده‌اید

از آدم‌ها نتوانند به این سؤال پاسخ بگویند. به همین ترتیب دو گام را در ذهن کودک برداشتیم. اول اینکه سوالات همه در یک سطح از اهمیت نیستند، این گونه که برخی از سوالات پاسخ‌های کاملاً مشخص، آبی و ساده دارد. می‌توانیم از مثال‌های ساده‌ای و اگر کسی از ما پرسید آب در یخچال هست یا نه؟ در چند ثانیه می‌توانیم پاسخ سؤال او را بدهیم یا یک باز و بسته کردن در یخچال، اما اگر او از ما پرسید به نظرت چند ستاره در آسمان وجود دارد ما نمی‌توانیم به سادگی پاسخ سؤال او را بدهیم حتی ممکن است کسی نتواند پاسخ کاملاً دقیقی به این سؤال بدهد چون ستارگان بسیار بسیار زیادی در دنیای ما وجود دارد.

■ **کودک را در پاسخ به سؤال‌هایش مشارکت دهید**

موضوع دوم اینکه کودک به تدریج متوجه می‌شود که برای یافتن پاسخ سوالات باید به خود زحمت داد و جست‌وجو کرد و این طور نیست که پاسخ سوالات در آستین پدر و مادر باشد. این یک روش خوب است که کودک را در پاسخ دادن به سؤال‌هایش مشارکت نقطه می‌تواند به فصل مشترک برسد و آن اینکه محتوای مناسب‌تر آموزشی و تربیتی را در اختیار والدین برای ارائه به کودکان خود بگذارد.

■ **پدر و مادر! به سؤال کودک فکر کنید نه به وجاهت خودتان**

نکته بسیار مهم در مواجهه با سوالات بنیادین و مهم کودکان این است که والدین نباید بیشتر از آن که دغدغه پاسخ به سؤال را داشته باشند در پی حفظ وجاهت خود نزد کودک باشند. بسیاری از ما به عنوان پدر و مادر دوست داریم که کودکان، ما را افرادی

درد عین حال مرگ را هم انکار نکرده‌اید

درد عین حال مرگ را هم انکار نکرده‌اید

درد عین حال مرگ را هم انکار نکرده‌اید

درد عین حال مرگ را هم انکار نکرده‌اید

درد عین حال مرگ را هم انکار نکرده‌اید

درد عین حال مرگ را هم انکار نکرده‌اید

درد عین حال مرگ را هم انکار نکرده‌اید

درد عین حال مرگ را هم انکار نکرده‌اید

درد عین حال مرگ را هم انکار نکرده‌اید